

ONDER DE AANDACHT

SOK-MEDEDELINGEN 35

KAPellen in de ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN VAN ZUID-LIMBURG, EEN INVENTARISATIE

De schuilkerken van de Studentengroeve, de Geulhemmergroeve en de Sibberberg werden gesticht in de Franse Tijd gedurende de "geloofsvervolging" van de jaren 1797 – 1801. In die jaren waren veel priesters gedwongen onder te duiken, omdat ze weigerden de door de Franse bezetters geëiste "eet van haat" af te leggen. Het onderzoek naar de kapellen geschiedde eerst door een uitgebreide inventarisatie van het interieur, de iconografie en de opschriften en het vergelijk van de tekeningen op stijlkenmerken. Daarnaast werd er uitgebreid literatuuronderzoek verricht over de interactie tussen de Franse "administration", de kerkelijke overheid en de diverse lagen van de bevolking van Nedermaas. Van belang waren daarbij de factoren die uiteindelijk leidden tot de stichting van de ondergrondse kapellen. Het beeld dat zo ontstond werd verder aangevuld met de feiten uit de plaatselijke kronieken. Zo ontvouwdde zich het panorama, waarin de grot-

priesters hun rol speelden en de beslissing namen om de eed te weigeren. Ze gingen daardoor figuurlijk, maar ook letterlijk "ondergronds".

Verder wordt er uitgebreid aandacht besteed aan de precieze betekenis van de beruchte "eet van haat", zodat er een goede reconstructie is ontstaan over de diverse vormen en consequenties van de eed in de opeenvolgende fasen van de revolutie. Hiermee werd een belangrijke meerwaarde toegevoegd aan de documentatie over de ondergrondse schuilkerken. Hun ontstaan is daardoor nu terug te volgen tot de banken van de Assemblée Nationale in Parijs.

Het artikel in deze extra dikke special van SOK-Mededelingen (64 pagina's) wordt besloten met een uitgebreide beschrijving van het interieur, de opschriften en teksten in de drie schuilkerken.

Inlichtingen over SOK-mededelingen:

Ton Breuls

Bovenstraat 28

B-3770 Kanne Riemst (België).

e-mail: sok@nhgl.org.

OPEN DAG GROENHUIS EN NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

Op zondag 30 september 2001 wordt het GroenHuis in Roermond officieel geopend. Vanaf 12.00 uur zijn belangstellenden uit heel Limburg welkom.

Het GroenHuis, de voormalige 'Ambachtsschool', is een uit het begin van de vorige eeuw daterend pand. Het gebouw is thans stijlvol ingericht als 'groen bedrijfsverzamelgebouw' voor de volgende organisaties: de Milieufederatie Limburg, de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL), het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, het Consulentenschap Natuur- en Milieu-educatie en het Waardevol Cultuurlandschap Midden-Limburg (WCL).

Tijdens de open dag kunnen bezoekers het gebouw bekijken en kennismaken met de organisaties. In en rond het GroenHuis zal een gevarieerd programma geboden worden, zoals onder andere een groene informatiemarkt, excursies, muzikale optredens en meerdere kinderactiviteiten zoals een ballonwedstrijd.

BINNENWERK BUITENWERK

WOENSDAG 5 SEPTEMBER houdt de **Vlinderstudiegroep** een bijeenkomst in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. De bijeenkomst begint om 20.00 uur.

ZATERDAG 8 SEPTEMBER houdt de **Paddestoelenstudiegroep** een excursie naar de Wijlrebossen. Vertrek om 10.00 uur vanaf de parkeerplaats Stokhem te Wijlre. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

MAANDAG 10 SEPTEMBER verzorgt **Kring Heerlen** haar jaarlijkse varia-avond. Op deze avond kunt u al uw bijzondere vondsten van het afgelopen veldseizoen weer aan anderen presenteren. Ook zal de heer H. Snellings tijdens deze avond een video laten zien van in Nederland waargenomen dwaalgasten. Deze video is gemaakt door de Dutch Birding Association en bevat opnamen van Roodhalsgans, Grote kruisbek, Grijs Wouw en de

Zwartbuikwaterspreeuw. De bijeenkomst vindt plaats in de zaal van Stichting Botanische Tuin Kerkrade, St. Hubertuslaan 74 te Terwinsten (Kerkrade-West) en begint om 20.00 en eindigt rond 22.30 uur.

DINSDAG 11 SEPTEMBER organiseert de **Paddestoelenstudiegroep** 's-avonds een cursus leren determineren van paddestoelen. De cursus vindt plaats in Horst-Melderslo en wordt gegeven door enkele ervaren paddestoelkundigen. De andere cursusavonden zijn gepland op 2, 9 en 23 oktober. Voor opgave en nadere inlichtingen kunt u terecht bij Peter Verheesen, tel. 043-3649993 (email: euromycos@planet.nl).

DONDERDAG 13 SEPTEMBER verzorgt **Kring Maastricht** in het kader van de Groene Week een lezing over "Wegen in de natuur". De avond begint om 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

DONDERDAG 13 SEPTEMBER organiseert de **Paddestoelenstudiegroep** een practicum-avond. Deze avonden zijn bedoeld om vondsten te bekijken, te bediscussieren en uiteindelijk te determineren. De bijeenkomst wordt gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek aan de Ransdalerstraat 64, te Ransdaal. Aanvang 19.30 uur. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

DONDERDAG 13 SEPTEMBER houdt de **Molusken Studiegroep Limburg** een werk-avond bij John Hannen thuis. Opgave bij Stef Keulen (tel. 045-4053602). Aanvang 20.00 uur.

VRIJDAG 14 SEPTEMBER verzorgt de **Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven** een ledenavond in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Tijdens deze avond zal aan de aanwezigen de huidige stand van zaken met

betrekking tot het groevenonderzoek en groevenbeheer worden getoond. Aanvang 19.30 uur.

VRIJDAG 14 SEPTEMBER organiseert **Kring Roermond** de eerste lezing in een serie over beken in Limburg. Willem Overmars zal uitleggen hoe "stromende berging" bij natuurlijke beken werkt. De lezing wordt gehouden in het GroenHuis vanaf 19.30 uur in de Godswederstraat 2 te Roermond (vlakbij het NS-station). De bijeenkomst zal eindigen om ongeveer 21.30 uur.

ZATERDAG 15 SEPTEMBER staan de Maasoevers weer centraal bij de **Plantenstudiegroep**. Rian Wolfs verwacht geïnteresseerde plantenliefhebbers om 10.00 uur achter NS-station Maastricht (ingang Meerssenerweg).

ZATERDAG 22 SEPTEMBER gaat de **Plantenstudiegroep** de grens over naar België. Daar wordt het Plateaux-Hageven bezocht. Men staat klaar om 9.30 uur achter NS-station Maastricht (ingang Meerssenerweg) of om 10.45 uur bij de ingang van het Natuureducatiecentrum De Wulp (Neerpelt, Belgisch Limburg). Bert Op den Camp leidt de excursie.

ZATERDAG 22 SEPTEMBER gaat de **Paddestoelenstudiegroep** naar de omgeving van Weert. Samenkomst om 10.00 uur bij NS-station Weert. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

DONDERDAG 27 SEPTEMBER organiseert de **Paddestoelenstudiegroep** een practicumavond. Deze avonden zijn bedoeld om vondsten te bekijken, te bediscussieren en uiteindelijk te determineren. De bijeenkomst wordt gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek aan de Ransdalerstraat 64, te Ransdaal. Aanvang 19.30 uur. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

DONDERDAG 27 SEPTEMBER houdt **Kring Venray** een lezing over paddestoelen van Peter Verheesen. De lezing wordt gehouden in het Gemeenschapshuis, Watermolenweg 1 te Oostrum. Aanvang 20.00 uur.

ZATERDAG 29 SEPTEMBER bezoekt de **Paddestoelenstudiegroep** de Beegderheide. Er wordt samengekomen op de parkeerplaats bij de Beegderheide. Bij deelname wordt verzocht

van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055). Aanvang 10.00 uur.

ZATERDAG 29 SEPTEMBER organiseert **Kring Venray** een inventarisatiedag. Informatie en opgave bij Henk Heijligers (tel. 077-4632885).

ZONDAG 30 SEPTEMBER bezoekt de **Mollusken Studiegroep Limburg** Tegelen en omgeving. Er wordt vertrokken om 11.00 uur vanaf de kerk van Belfeld. Opgave bij Stef Keulen (tel. 045-40553602).

WOENSDAG 3 OKTOBER komen de leden van de **Vlinderstudiegroep** bij elkaar in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. De avond begint om 20.00 uur.

DONDERDAG 4 OKTOBER houdt **Kring Maastricht** een varia-avond waarbij dia's en naturalia getoond kunnen worden. Dit alles vindt plaats in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 20.00 uur.

ZATERDAG 6 OKTOBER gaat de **Paddestoelenstudiegroep** naar het Vijlenerbosch. Bij de parkeerplaats van Zevenwegen komen de excursiegangers om 10.00 uur bij elkaar. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

ZATERDAG 6 OKTOBER organiseert **Kring Venray** een onderhoudsdag. Informatie en opgave bij Henk Heijligers (tel. 077-4632885).

MAANDAG 8 OKTOBER heeft **Kring Heerlen** Carlo van Seggelen uitgenodigd om een lezing te houden over de Vogels van de Groote Peel. Het hoogveenreservaat de Groote Peel staat bekend als een van de beste vogelgebieden van Nederland. In het reservaat zijn 260 vogelsoorten waargenomen, waarvan er circa 100 jaarlijks broeden in het gebied. Naast de vogelwereld, zal ook het Peellandschap als geheel aan de orde komen tijdens deze zeer boeiende avond. De bijeenkomst vindt plaats in de zaal van Stichting Botanische Tuin Kerkrade, St. Hubertuslaan 74 te Terwinselen (Kerkrade-West) en begint om 20.00 uur en eindigt rond 22.30 uur.

DONDERDAG 11 OKTOBER organiseert de **Paddestoelenstudiegroep** een practicumavond. Deze avonden zijn bedoeld om vondsten te bekijken, te bediscussieren en uiteindelijk te determineren. De bijeenkomst wordt gehouden in het IVN-zaaltje onder de

bibliotheek aan de Ransdalerstraat 64 te Ransdaal. Aanvang 19.30 uur. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

VRIJDAG 12 OKTOBER komt Bart Peters een lezing geven voor **Kring Roermond**. Bart zal de flora en fauna van de Worm en de Geul belichten. Deze lezing wordt gehouden in het GroenHuis, Godswederstraat 2 te Roermond (vlakbij het NS-station). De aanvang is om 19.30 uur en de avond duurt tot circa 21.30 uur.

ZONDAG 14 OKTOBER organiseert de faunagroep van de **Kring Venlo** voor leden en belangstellenden haar traditionele excursie trekvogels op de Groote Heide in Venlo. Er wordt om 8.00 uur vertrokken vanaf het Informatiecentrum van het Limburgs Landschap aan de Hinsbeckerweg.

ZONDAG 14 OKTOBER bezoekt de **Mollusken Studiegroep Limburg** kasteel Haeren en omgeving. Er wordt vertrokken om 11.00 uur vanaf de parkeerplaats bij de kerk van Voerendaal. Opgave bij Stef Keulen (tel. 045-40553602).

ZONDAG 14 OKTOBER organiseert **Kring Heerlen** een paddestoelenexcursie onder leiding van Leo Spoormakers door de Brunssummerheide in de buurt van de Rode Beek. In dit vochtige gebied is er kans op een groot aantal soorten paddenstoelen. In het voorjaar begint het hier al met het prachtige Mijtertje (*Mitula paludosa*), een klein wit paddenstoeltje met een oranje kopje dat tussen het veenmos groeit. In de herfst wordt dit uitgebreid met een groot aantal andere soorten, zoals russula's, inktzwammen, ammonieten en boleten. We verzamelen om 13.45 uur op de kleine parkeerplaats aan de Spoorsingel in Heerlen (schuin tegenover het Sporthotel) of om 14.00 uur bij de manege nabij de Rode Beek aan de Oeverbergstraat te Brunssum.

ZATERDAG 20 OKTOBER verzorgt de **Paddestoelenstudiegroep** een excursie naar De Molt-Kruisberg bij Epen. Om 10.00 uur vertrekken geïnteresseerde deelnemers vanaf de kerk in Slenaken. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

DONDERDAG 25 OKTOBER organiseert de **Paddestoelenstudiegroep** een practicumavond. Deze avonden zijn bedoeld om vond-

sten te bekijken, te bediscussieren en uiteindelijk te determineren. De bijeenkomst wordt gehouden in het IVN-zaaltje onder de bibliotheek aan de Ransdalerstraat 64, te Ransdaal. Aanvang 19.30 uur. Bij deelname wordt verzocht van tevoren contact op te nemen met Piet Kelderman (tel. 043-6016055).

DONDERDAG 25 OKTOBER organiseert **Kring Venray** een dialoog over "Vissen in Limburgse beken" door Ben Crombaghs. Deze wordt gehouden in het Gemeenschapshuis, Watermolenstraat 1 te Oostrum. Aanvang om 20.00 uur.

DONDERDAG 1 NOVEMBER organiseert **Kring Maastricht** haar maandelijkse bijeenkomst in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 20.00 uur.

WOENSDAG 7 NOVEMBER houdt de **Vlinderstudiegroep** een bijeenkomst in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. De avond begint om 20.00 uur.

DONDERDAG 8 NOVEMBER houdt de **Mollusken Studiegroep Limburg** een werkveld bij Gerard Majoor thuis. Opgave bij Stef Keulen (tel. 045-4053602). Aanvang 20.00 uur.

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP
Contactpersoon: Y. Damstra, Lunastraat 11, 6043 VE Roermond, herpetofauna@nhgl.org

PLANTENSTUDIEGROEP
Secretaris: Olaf Op den Kamp, Adriaen Brouwerstraat 36, 6464 AW Kerkrade, planten@nhgl.org

SPINNENWERKGROEP LIMBURG
Inlichtingen: J.H.G. Peeters, tel. 043-3505484 (overdag), spinnen@nhgl.org

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN
Secretaris: Joep Orbons, Holdaal 6, 6228 GH Maastricht, sok@nhgl.org

VLINDERSTUDIEGROEP
Secretaris: J. Queis, Spaanse singel 2, 6191 GK Beek, vlinders@nhgl.org

ZOOGDIERENWERKGROEP
Inlichtingen: bureau NHGL, Godswaarderstraat 2, 6041 GH Roermond, zoogdieren@nhgl.org

PADDESTOELENSTUDIEGROEP
Inlichtingen: P.H. Kelderman, Herkenbroekerweg 23, 6301 EG Valkenburg, paddestoelen@nhgl.org

VISSENWERKGROEP
Inlichtingen: R. Akkermans, Wilhelminalaan 47, 6042 EL Roermond, vissen@nhgl.org

SPRINKHANENSTUDIEGROEP
Contactpersoon: W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond, sprinkhanen@nhgl.org

VOGELSTUDIEGROEP
Contactpersoon: R. van der Laak, Bethlehemstraat 34, 6418 GK Heerlen, vogels@nhgl.org

WERKGROEP BEHOUD SCHINVELDSE BOSSEN EN BRUNSSUMMERHEIDE
Secretaris: P. Spreuwenberg, Aan de Slagboom 2, 6372 KW Schaesberg, brunssummerheide@nhgl.org

MOSSENSTUDIEGROEP
Inlichtingen: J. Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, mossen@nhgl.org

WERKGROEP MEINWEG
Inlichtingen: W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond, meinweg@nhgl.org

STUDIEGROEP BLOEMEN EN BIJEN
Contactpersoon: L. Hensels, Tramstraat 9, 6088 EA Roggel, bijen@nhgl.org

LIBELLENSTUDIEGROEP
Contactpersoon: J. Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, libellen@nhgl.org

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG
Contactpersoon: S. Keulen, Mesweg 10, 6336 VT Hulsberg, mollusken@nhgl.org

KRING MAASTRICHT
Voorzitter (a.i.): D.Th. de Graaf, Klokbeekstraat 20, 6216 TR Maastricht, maastricht@nhgl.org

KRING HEERLEN
Voorzitter: P. Thomas, L.T.M.-weg 26, 6412 BP Heerlen, heerlen@nhgl.org

KRING VENLO
Voorzitter: J. Eenshuistra, L. van Beierenstraat 1, 5913 VM Venlo, venlo@nhgl.org

KRING ROERMOND
Voorzitter: M. de Ponti, Parklaan 10, 6045 BT Roermond, roermond@nhgl.org

KRING VENRAY
Secretaris: H. Heijligers, Lottumseweg 27, 5872 AA Broekhuizen, venray@nhgl.org

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE G. Verschoor & H. Heijligers (hoofdredactie), D.Th. de Graaf, J.T. Hermans, M. Lejeune, T.J.D. Mulder & J.H. Willems (redactie), R. Steverink (redactie-assistent), Godswaarderstraat 2, 6041 GH Roermond, redactie@nhgl.org.

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen opgesteld door de redactie. Richtlijnen kunnen worden aangevraagd bij bovenstaand redactieadres.

Basisontwerp typografie: Graatsma in vorm, Maastricht.

Grafische verzorging: Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht, info@bvdm.nl.

Druk: SHD Grafimedia, Swalmen.

ISSN 0028-1107

COPYRIGHT Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

DAGELIJKS BESTUUR F. Coolen (voorzitter), H. Schmitz (secretaris), H. van der Weijden (penningmeester), R. Akkermans (vice-voorzitter), Godswaarderstraat 2, 6041 GH Roermond, bestuur@nhgl.org.

BUREAU Henk Heijligers (bureau manager) & Roel Steverink (bureau medewerker), Godswaarderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, bureau@nhgl.org.

LEDENADMINISTRATIE N.A. van de Wal, Godswaarderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470 ledenadministratie@nhgl.org, giro: 1036366, voor België: 000-1507143-54.

LIDMAATSCHAP € 25 (f 55,-; BF 1000) p/j., jeugdleden t/m 23 j. & 65+-leden € 12,50 (f 27,50; BF 500); bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 75 (f 175,-; BF 3000).

BESTELLINGEN van Publicaties, (oude) Maandbladen en andere uitgaven: uitsluitend schriftelijk bij het Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap, Groenstraat 106, 6074 EL Melick.

LOSSE NUMMERS € 3 (f 6,60); leden € 2,50 (f 5,50) m.u.v. extra dikke en themanummers (excl. porto).

INTERNET <http://www.nhgl.org>

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. J. Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, tel. 0475-462440, snl@nhgl.org.

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek op het gebied van natuur en landschap in de provincie Limburg. B. op den Camp, Godswaarderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, lierelei@nhgl.org.

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAÏK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. E.H.J.R. Lamkin, Tongerseweg 318, 6215 AC Maastricht, tel. 043-3479823/06-21974124(b.g.g.), vanschaikestichting@nhgl.org.

Provincie

Limburg

Het uitgeven van het Natuurhistorisch Maandblad wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de provincie Limburg.